

แนวคิดการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน

การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดมุ่งเน้นที่จะแก้ปัญหาการพัฒนาที่ถูกครอบงำด้วยกระบวนการที่เน้นเพียงเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางการพัฒนา จะเห็นได้จากที่ผ่านมาประเทศไทยมีการขยายตัวทางการผลิตอย่างรวดเร็ว มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการผลิตโดยขาดการวางแผนอย่างรอบคอบ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมอันเนื่องมาจากการแย่งชิงทรัพยากร สร้างปัญหามลพิษของคนในสังคม เมื่อธรรมชาติเสื่อมโทรม คนจนหรือผู้ยากไร้มีความจำเป็นที่จะต้องบุกรุกเข้าใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้นเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดไปเพียงวันหนึ่ง ๆ ก่อให้เกิดวัฏจักรชั่วร้ายของการพัฒนาในที่สุด (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2548)

แนวคิดการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนนี้ จึงหมายถึง การพัฒนาชนบทที่สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางที่ชุมชนนั้นพึงปรารถนา และมีการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นไปได้อย่างยาวนาน คือนอกจากจะให้ประชาชนในชนบทช่วยเหลือตัวเอง (Self Help) ให้อำนาจ (Empowering) เกิดความเที่ยงธรรม (Equity) การมีส่วนร่วม (Participation) ในการพัฒนา และพึ่งพาตัวเองได้โดยสมบูรณ์ (Self-Reliance of Independence) แล้ว ยังเน้น

⁴ คือ ลักษณะชุมชนที่มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาและสังคมคล้ายกันหรือเท่าเทียมกัน นับถือศาสนาเดียวกัน มีทัศนคติหรือความเชื่อคล้ายกัน

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเสนอแนะให้คนในชนบทรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอย่างจำกัดอย่างชาญฉลาดจนข้าวลูกข้าวหลานและไม่กระทบกระเทือนต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งมีตัวอย่างและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมายในการพัฒนาชนบทแบบยั่งยืน เช่น การทำไร่นาสวนผสม (Integrated Farming or Mixed Farming) เกษตรป่าไม้หรือวนเกษตร (Agroforestry) (ณัฐพล ชันธไชย, 2527) เป็นต้น

Suthasupa (1982, อ้างถึงใน วรทัศน์ อินทร์คัมพร, 2546) ให้ความหมายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน (Sustainable Economic Development) เป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบชีววิทยา ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคม โดยแต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนเองได้ ทั้งนี้ เป้าหมายระบบชีววิทยาเน้นถึงความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) ระบบเศรษฐกิจเน้นถึงความต้องการขั้นพื้นฐานให้เกิดความเท่าเทียมกัน (Equity) และระบบสังคม เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) มีสถาบันที่ยั่งยืนยาวนาน มีส่วนร่วมจากผู้คนต่าง ๆ ในสังคม

สรุปแล้ว การพัฒนาแบบยั่งยืน เป็นยุทธวิธีการพัฒนาที่ช่วยจัดการทรัพยากรธรรมชาติทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการจัดการทางการเงินและวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความร่ำรวยและชีวิตความเป็นอยู่ การพัฒนาแบบยั่งยืนเปรียบเสมือนเป้าหมายที่ปฏิเสธนโยบายและการดำเนินงานของกิจกรรมใด ๆ ที่ส่งเสริมมาตรฐานความเป็นอยู่และการครองชีพในปัจจุบันด้วย การทำลายฐานการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติ โดยปล่อยให้อนุชนรุ่นหลังประสบสภาพการณ์ที่ยิ่งแย่กว่าและเสี่ยงภัยมากกว่าในสภาพปัจจุบันที่พวกเราประสบอยู่ แนวทางและทางเลือกของการพัฒนาแบบยั่งยืนสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมยั่งยืน (Environmental Sustainability) ประกอบไปด้วยการคำนึงถึงปัจจัยทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) และสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างประชากรและทรัพยากร
2. เศรษฐกิจยั่งยืน (Economic Sustainability) ประกอบไปด้วยนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม การจัดสรรทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุด ความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร และความเสมอภาคในการกระจายรายได้
3. วัฒนธรรมยั่งยืน (Cultural Sustainability) ประกอบไปด้วยความตระหนักในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาวบ้านแต่ละคนหรือชุมชน ให้ชาวบ้านสามารถปรับปรุง